

(ISSN: 2587-0238)

Özdemir, K. (2023). The Relationship Between History Lessons and Values Education From the Perspective of High School Students, *International Journal of Education Technology and Scientific Researches*, 8(24), 2517-2545.

DOI: <http://dx.doi.org/10.35826/ijetsar.695>

Article Type (Makale Türü): Research Article

THE RELATIONSHIP BETWEEN HISTORY LESSONS AND VALUES EDUCATION FROM THE PERSPECTIVE OF HIGH SCHOOL STUDENTS*

Kamuran ÖZDEMİR

Doktor, Milli Eğitim Bakanlığı, Yozgat, Türkiye, kamur_77@hotmail.com

ORCID: 0000-0003-0612-4672

Received: 12.01.2023

Accepted: 14.08.2023

Published: 01.10.2023

ABSTRACT

There are some unwritten rules that make it easier for societies to live together. These are a set of rules whose existence is felt and which ensure social peace. This set of rules, which facilitates the settlement of certain behaviour, thought and emotion patterns and the ability of people to live side by side in society, is a form of expression shaped by the values of that society and applied within the principle of reciprocity. Values education is a situation that starts in the family, continues in the school environment and manifests itself in practice by participating in society as an individual. With the introduction of values education in school environments, a series of changes have been made in the secondary school history course curricula to be implemented as of the 2018 academic year, and values education has taken the biggest share in this change. The aim of this study is to determine the views of the students about values in the 9th grade, where the renewed history curricula started to be implemented. The research is a research approach that aims to reveal a situation as it exists regarding students' perception of values and their thoughts on the place of values in history education. The research was conducted as a case study within the scope of qualitative method. A semi-structured interview form was used to collect the data of this study. The questions directed to the students consisted of four parts: the perception of values in students, how they see the place of values in education, what is the equivalent of values education in history lessons, what are their suggestions for values education to be more functional. In the research, students were determined on the basis of volunteerism. The study group consisted of 45 students studying in the 9th grade of high school. The data obtained were analysed by content analysis, the research findings were coded and expressed in tables as items. According to the results obtained, the importance given to a person or an object was determined as the value perception of the students. Students considered values quite sufficient in terms of application and stated that they should be learnt in the school environment. Students consider the history course very important in terms of learning values. It was concluded that the national value of patriotism was the most prominent in the history course, that the textbooks were insufficient in terms of values education, and that values education should not be limited to the history course in order to be more functional.

Keywords: Values education, history education, history, student views.

* This study was prepared based on the study titled "Secondary School Students' Thoughts on the Concept of Value", which was presented as an oral presentation at the 2nd International Congress of Eurasia Social Sciences (ICOESS 2018), 4-7 April 2018.

INTRODUCTION

There are some unwritten rules that make it easier for societies to live together. These are a set of rules whose existence is felt and which ensure social peace. These rules, whose existence can only be measured by behaviours, are generally accepted attitudes (Yazıcı, 2006). People serve the realisation of the sociological phenomenon called socialisation by shaping their behaviours with these rules that they find ready in the society they were born in and providing a standard for them. This approach, which is also called normative rules, appears as the concept of "value". There are many definitions about value. However, in the most general terms, Hökeleki defined values as "our beliefs and assumptions about what and what kind of behaviours are good, beautiful, right and sacred and what and what kind of behaviours are not" (2006).

One of the duties of the school is to teach values, which are among the teachable facts, to make them a lifestyle and to transfer the culture formed between generations (Çengelci, Hancı, & Karaduman, 2013; Yaylacı & Beldağ, 2015). Dewey (2008) defines the school as "an institution where individuality and social understanding merge". In schools, students receive academic education as well as affective education. Therefore, schools have important tasks such as bringing out the best in students, providing a solid stance and character, ensuring moral development, and developing a positive self-perception (Akbaş, 2007). The way to achieve this is to make values education more active in schools.

Values education starts in the family, is shaped in the school environment, is implemented in social life and the individual applies the experience he/she has gained throughout his/her life. It is not necessary to have a didactic education environment for teaching values. Values education takes place in the form of role modelling or as a social learning through direct and indirect observation (Halstead & Pike, 2006). "The aim of values education is to teach students social and universal values within the scope of a specific plan and programme and to enable them to contribute to the good of the whole world" (Ulusoy & Dilmaç, 2016).

One of the courses in which values education is a learning area in the school environment is the history course. History is a branch of science that analyses the past with its unique methodology within social sciences. Uniqueness does not only belong to the method of analysing the past. At the same time, what is expected from the science of history is also unique. Therefore, history should not be looked at as transferring past experiences one-to-one. It is to analyse the events and phenomena by examining what humanity has experienced in the past, thinking about the causes and consequences, and to be able to be included in time by making the values obtained from the resulting products used all over the world (Ata, 2002). "History", which appears as a science, is also included in education as "history course". There are three reasons for transferring the past to students through this course. These are; "History as a heritage, History for moral education, History for understanding today's world" (Safran, 1997). Therefore, there are different expectations regarding the teaching of history as a subject in schools. Within the scope of the expectations from history education, curricula in history education have changed along with many changing structures in Europe after the 1990s and the "New History" approach has emerged (Stradling, 2003). As a result of this understanding, it has become necessary to rewrite textbooks for

the multinational and multicultural structure according to the renewed curricula (Stradling, 2003). Because in this multicultural environment, the task of history education is to create citizenship awareness by giving students a national identity (Stradling, 2003; Pattiz, 2004). History lessons have needed to renew themselves in order to transfer certain values to students in the world. Including values education in history education has always been seen as a natural part of history education (Demircioğlu & Tokdemir, 2008).

With the introduction of values in school environments, a series of changes have been made in the secondary history course curricula to be implemented in Turkey as of the 2018 academic year, and values education has taken the biggest share in this change. In the history course curriculum, root values such as "justice, friendship, honesty, self-control, patience, respect, responsibility, love, patriotism, patriotism, benevolence" are specified under the title of "Values Targeted to be Acquired by Students" and "Attitudes and Behaviours Related to These Values" (MEB, 2017).

Since a study was conducted on student views on values education in history course, the literature review was also limited and focused on student views on values education. If we look at the studies conducted by taking the opinions of the students about the values education given at school, it can be seen that the opinions of the students about the values education applied at school were evaluated (Prencipe, 2001, Özel et al., 2009; Turan and Aktan; 2008; Çengelci, Hancı, & Karaduman, 2013), in addition to the opinions of the students, the opinions of the parents and teachers were taken (Tokdemir, 2007; Deveci & Dal, 2008; Tepecik, 2008; Yaşar & Çengelci, 2009; Orman, 2020), examining the values they deem important in their individual relationships in community life and their wishes about values (Samancı, 2009), revealing the values they include in their daily routines (Deveci & Selanik Ay, 2009), aiming to reveal their understanding of values by making comparisons in terms of their relationship with variables such as gender, class level, family education level and economic status (Aktepe & Yalçinkaya, 2016), examining the mutual impact dimension of values education in the daily lives of students and teachers (Thornberg, 2008). In these studies carried out with primary school students, student views on values education were generally included.

Tay, Durmaz and Şanal (2013) aimed to determine the views of students at primary and secondary school level, where social studies courses are taught, on values education. Demircioğlu and Tokdemir (2008) conducted a study to determine the relationship between history course and values education and the contribution of this course to values education. Ulusoy (2007) tried to reveal whether attitudes towards values in high school history programmes change according to different variables based on student opinions. Values education has been given a lot of space in the renewed history course curriculum. This study is important in that it reveals the effect of value education on students by taking students' opinions into consideration, along with the implementation of the new curriculum in 9th grades.

The aim of this study is to determine the views of the students about values in the 9th grade, where the renewed history curriculum has started to be implemented. Therefore, the main question of the study was "what is the

relationship between history lessons and values education from the perspective of high school students?". In order to reach the answers to this basic question, answers to the following questions were sought:

- 1) What is the value perception of students?
- 2) How do students define the place of values in education?
- 3) What is the place of values education in history lessons?
- 4) What are their suggestions for values education to be more functional?

METHOD

Research Design

The research was conducted to determine the views of the students about values in the 9th grade where the renewed history curriculum was started to be implemented. Since it was conducted to reveal a situation, case design, one of the qualitative research methods, was used. Case study is an in-depth examination of existing phenomena and events in their real environment (Baxter & Jack, 2008; Cohen, Manion, & Morrison, 2018; Yin, 2018). The research was carried out in the type of case study, as it is a research approach that aims to reveal a situation regarding students' perceptions of values and their thoughts on the place of values in history education.

Working Group

The study group consisted of 9th grade students of a high school in Turkey. A total of 45 students, 20 boys and 25 girls, who were determined by random method and on the basis of volunteerism, participated in the study.

Data Collection Tool

The data were collected through a semi-structured interview form consisting of 8 questions prepared by the researcher. The questions to be asked by the researcher are prepared in advance and the form is created (Smith, 2003). The form is applied on a different and small group before the actual application group. According to the results, if necessary, wording changes are made or new questions are prepared (Yıldırım and Şimsek, 2003). In this form, students were asked about their perception of values, the place of values in education and their views on the place of values in history education. For this reason, the researcher conducted a preliminary interview with 10 9th grade students. The semi-structured interview form was prepared by 2 history educator academicians and 1 history teacher who are experts in their fields. This interview form consisted of four parts: a) value perception b) the place of values in education c) what is the response of values education in history lessons in students d) what are the suggestions for values education to be more functional. In Turkey, the ministry of education has made changes in high school history course programmes and allocated the largest share to values education. In this context, in order to reach the aim of the study, it was aimed to question the value perception of 9th grade students who have just started high school education. In addition, it was also aimed to determine the place of values education in history education. The study was designed as one lesson hour during the teaching of the "why history" topic of the 1st unit "history, time and human".

Data Collection and Analysis

One of the procedures required for validity and reliability in qualitative research is to apply for expert opinion. For this reason, the study was presented to approximately 20-25 people at ICOESS 2018. The discussions and suggestions after the presentation were taken into consideration and the analyses were revised. In the light of the feedback, the study was finalised and reported in accordance with scientific research methods. Since this study was conducted before 2020, no ethics committee report was obtained.

During the presentation, the answers of 90 students were presented, and after the unclear student answers such as "I don't know, I am undecided, I have no idea" were removed during the revision phase, the answers of the remaining 45 students were rearranged. The study was not analysed in terms of various variables since it was aimed at obtaining student opinions in general. Therefore, no gender distinction was made and the participants were indicated as student 1, 2.... The answers given by the students were divided into themes and explained. The data obtained from the interview form were subjected to descriptive analysis. In descriptive analysis, direct quotations are included in order to strikingly reflect the views of the individuals interviewed or observed. The aim of this type of analysis is to present the findings to the reader in an organized and interpreted form. In this regard, the data is created in the form of codes, categories and themes and presented to the reader with participant expressions. The answers to the questions in the interview form directed to the students were analysed and tabulated according to their frequencies.

FINDINGS

In this section, the findings of the semi-structured interview form for the evaluation of the place of values education in the history course by the students are given. The interview form consisted of four parts: determining the value perception of the students, the place of values in education, the association of values education with history lesson and suggestions for values education to be more functional. In the first part where the students' perception of values was questioned, 2 questions were asked to the students. With the first question "What does value mean to you, can you define it?", the students were asked what they understood from the concept of value and they were asked to define the term value. Table 1 shows the frequency distribution with the answers obtained.

Table 1. Students' Perception of Value and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
It is the importance given to a person or an object.	S2, S3, S4, S8, S12, S13, S16, S17, S25, S28 S40, S42	12
It is a moral characteristic.	S1, S5, S18, S19, S20, S21, S24, S26, S30, S32	10
It is the feeling that binds society together.	S6, S11, S15, S37, S43, S44, S45	7
Material and spiritual accumulations that develop people.	S10, S27, S34, S36, S38, S41	6
Good attitudes and behaviours.	S7, S9, S14, S22, S23, S33	6
Anything that should be gained to humanity. It's a thing.	S29, S31, S35, S39	4

As seen in Table 1, the most common answer given by the students about what it is the importance given to a person or object with (f=12). This answer was followed by (f=10) for moral characteristics and (f=7) for the emotion that binds the society together. The answer "material and spiritual accumulation that develops people" and "good attitudes and behaviours" (f=6) were given by the same number of students. These answers were followed by the answer "It is everything that should be brought to humanity" (f=4). According to the answers given by the students, six different value definitions emerged. Examples of students' answers to this question are as follows: Q10: It is all the material and spiritual accumulations that enable us to spend our lives in a better quality and develop us. Q5: Value is the result of people's thoughts and morals. S29: In my opinion, value is the attitudes and behaviours that we want a person to have. Q43: It is everything that sustains a person or a nation. Q8: Value is the importance shown for any subject, event and person. Q10: Value is the lifestyle of a nation. It reflects the culture of a nation such as the behaviours exhibited, and the words spoken.

The second question asked about the students' perception of values is "Do you think students are adequate in terms of implementing values?". Students were asked to evaluate their answers to this question between inadequate and very adequate. The answers and frequency distribution after ranking are shown in Table 2.

Table 2. Student Sufficiency in Applying Values and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
Very sufficient	S1, S10, S15, S17, S25, S26, S27, S35, S39	9
Quite sufficient.	S3, S9, S11, S13, S16, S28, S29, S32, S38, S40, S42, S45	12
Somewhat sufficient.	S4, S7, S8, S12, S19, S22, S24, S36, S37, S44	10
Slightly sufficient.	S5, S6, S18, S20, S21, S30, S31, S43	8
Insufficient	S2, S14, S23, S33, S34, S41	6

In this section, students were asked to make peer evaluation. According to Table 2, the students were questioned about the dimension of applying values within their own definitions and again, according to their own answers, they were found to be quite sufficient (f=12). Other answers given by the students to this question can be listed as somewhat sufficient (f=10), very sufficient (f=9), less sufficient (f=8) and insufficient (f=6). Student responses are as follows; Q2: I see it as inadequate because of the behaviours of the students. S24: I think it is a little sufficient because people have a certain opinion and do not want to change it. S32: Environmental awareness is effective because people apply what they see. Therefore, it is quite sufficient. S44: The reason why it is a little sufficient is that families do not give education to their children about values. S27: It is very sufficient in environments where a sense of responsibility is given.

In the second part of the research, students were asked to reveal the place of values in education. In this context, the first of the two questions asked to the students was "What are your views on the place of values in education?". With the answers obtained, Table 3 below was created, and frequency distribution was made.

Table 3. Place of Values in Education and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
It is necessary to learn in school environment.	S1, S2, S3, S16, S17, S24, S25, S26, S33, S34, S35, S36, S44, S45	14
It is necessary to form a personality.	S4, S11, S13, S19, S20, S21, S28, S29, S32, S37, S41, S43	12
It is necessary to understand the society better.	S5, S6, S7, S8, S14, S23, S27, S39	8
It is necessary to raise students' national and spiritual awareness.	S9, S10, S15, S18, S22, S40,	6
Education should not remain in the word.	S12, S30, S31, S38, S42	5

According to Table 3, student views on the place of values in education: It is necessary to learn in the school environment (f=14), it is necessary to create personality (f=12), it is necessary to better understand the society (f=8) it is necessary to raise awareness of students in the national and spiritual sense (f=6) it should not remain in the word in education (f=5). Students expressed their opinions on this subject as follows; S12: I am glad that it is included in the curriculum because it raises awareness of the society. S18: It helps us to be loyal to our homeland and nation in the future by instilling our unity, love and respect. S30: Values should be included in education. Also, real importance should be given to this. But this should not be verbal but actual. Q28: I think that values education should be given importance. Mistakes can be corrected through education in this way. It helps people to establish their personalities. Q33: We get our values from our environment, teachers and family. Thanks to our teachers, we reinforce values through education. S5: The inclusion of values in education helps raise conscious and beautiful generations. They expressed this with their sentences.

The last question asked to the students for the second part was "What do you think the teaching of values contributes to?". The answers to this question and frequency distribution are shown in Table 4.

Table 4. Purposes of Teaching Values and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
It ensures to have a good character.	S2, S3, S5, S16, S28, S29, S30, S33, S41, S45	10
If people are aware of values, they better understand concepts such as love, respect, patience and honesty.	S9, S10, S14, S15, S17, S18, S19, S31, S32,	9
A person who is aware of values is sensitive and useful to his/her environment.	S1, S4, S6, S12, S13, S23, S36, S37, S44	9
Friendship, love etc. between people increases.	S7, S8, S34, S35, S38, S39, S40	7
It gives us ideas about how we can solve the problems we face.	S24, S25, S26 S42, S43	5
If we are aware of our values, we protect our values.	S11, S20, S21, S22, S27	5

As can be seen in Table 4, the answers to this question were very diverse. It helps to have a good character (f=10). If people are aware of values, they understand concepts such as love, respect, patience, and honesty better (f=9). A person who is aware of values is sensitive and useful to his/her environment (f=9). Friendship, love etc. between people increases (f=7). It gives us ideas about how we can solve the problems we face (f=5). If we are aware of our values, we protect our values (f=5). They expressed what the contributions of teaching values could

be. Students answered this question as follows; S33: Being aware of values benefits us in all areas of our lives. It enables us to be a quality individual. S24: It gives ideas about how people can solve some problems that arise in their lives and how to react to problems. S11: The only way to use values and obtain positive results from values is to be aware of them. S56: People know themselves. He learns and teaches the structure of society and how to behave. Q44: It makes us more sensitive to our environment. Q14: Being aware of values gives people important things such as self-confidence, commitment, and morality. S2: It provides personal contribution to people and thus contributes to the welfare level and unity of the society.

In this section, which is considered as the third part, an answer to the question "What is the place of values education in history lessons?" was sought. For this purpose, the first question asked to the students was "What can you say if you want to associate history lesson with values education?". With this question, students were asked to explain the connection between history education and values as they perceived it in their own words. The answers obtained and the frequency distribution table are as follows.

Table 5. Relationship of History Course with Values Education and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
History lessons are very important in terms of learning our values.	S2, S3, S6, S10, S13, S14, S17, S18, S23, S24, S28, S33, S40, S43, S42, S44	16
History lesson teaches our essence and increases our respect and awareness for our homeland and nation.	S4, S5, S7, S12, S20, S29, S32, S34, S38, S39, S45	11
It is necessary to learn lessons from past events.	S9, S11, S15, S16, S21, S25, S26, S27, S31, S35	10
Considering that values are linked to the past, history lessons are a very important help.	S1, S8, S19, S22, S30, S36, S37, S41	8

As can be understood from Table 5, students consider history course very important in terms of learning values (f=16). On the other hand, there were also students who thought that the history course increases awareness of national and universal values (f=11), that it is necessary to learn lessons from past events (f=10), and that the history course is a very important help considering that values are linked to the past (f=8). Some of the answers given by the students to this item are as follows: S1: I think it plays a very important and critical role. Considering that what is meant by values is related to the past, history lesson is a very important helper. Q20: In history lessons, we try to become more patriotic by learning about the efforts of our ancestors who lived in the past. Therefore, I can say that history lessons add value to our values. S11: Thanks to history lessons, we learn lessons from the past. This helps us understand our values better. S17: The course that has the most connection with values education is the history course. The history course has great duties in this regard.

After the connection of history course with values education was revealed, the students were asked the second question "Which national and universal values do you think are given through history course?" and the answers and frequency distribution are shown below.

Table 6. Values Associated with History Lesson and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
Patriotism	S1, S5, S7, S11, S13, S14, S19, S20, S23, S24, S26, S28, S31, S33, S36, S37 S40, S44, S45	19
Benevolence	S3, S6, S8, S10, S16, S17, S18, S32,	8
Honesty	S9, S21, S27, S39, S29, S35, S43	7
Friendship	S2, S22, S25, S34, S41, S42	6
justice	S4, S12, S15 S30, S38	5

According to the student responses, the value of patriotism is given the most through history lessons (f=19). This value was followed by helpfulness (f=8), honesty (f=7), friendship (f=6) and justice (f=5). There were no responses for other values. Q30: Justice is the most important value taught to us. Q21: The value of honesty, which people live by believing from the heart, is instilled in us through history lessons. S5: I think the value most related to the history lesson is the value of patriotism. The experiences of our ancestors who established states continuously make this value stronger in me.

The last question posed to the students in the third section was: Do history textbooks give enough space to values education? This is the question. With this question, the compatibility with textbooks within the scope of values education in history course is questioned. The answers to this question and frequency distribution are shown in Table 7.

Table 7. Compatibility of History Textbooks with Values Education and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
Our history course actually gives importance to these values, but the textbook does not mention them much.	S1, S4, S8, S10, S11, S13, S15, S17, S18, S19, S20, S24, S25, S27, S29, S31, S33, S35, S39, S40, S42, S43, S45	23
Due to the intensive course content, values education is not given as much space as it should be.	S2, S3, S5, S9, S12, S16, S22, S23, S28, S30, S32, S34, S37, S41	14
The history textbook is sufficient in terms of some values.	S6, S7, S14, S21, S26, S36, S38, S44	8

In general, the answers to this question focused on whether the textbooks were sufficient in terms of values education. Most of the students stated that values are given importance in the lessons, but they are not mentioned much in the textbooks (f=23). The students attributed the reason why they were not included in the textbook to the intensity of the course content (f=14). A few students also considered the history textbook sufficient in terms of some values (f=8). Students responded to this question as follows S13: Our history course actually gives importance to national and universal values, but they are not mentioned much in the textbook. S21: We can draw certain inferences from the stories in the activities in the textbooks, such as patriotism and responsibility. S5: It explains values to a certain extent. Since the topics are covered too much, they are not included in the textbooks under separate headings. They gave answers as follows.

In the fourth and last section, a question was asked to the students in order to determine what their suggestions were for values education to be more functional. The answers and frequency distribution are shown in a table.

Table 8. Suggestions for Values Education and Frequency Distribution

Categories	Participants	f
Teaching values should not be limited to history lessons.	S1, S2, S3, S6, S13, S14, S17, S18, S23, S24, S27, S28, S31, S33, S34, S35, S36, S37, S38, S40, S41, S43	22
In history lessons, national and universal values should be taught through different activities other than the textbook.	S8, S10, S15, S16, S19, S21, S22, S25, S26, S30, S42, S44	12
More studies should be carried out to involve students in values education.	S4, S5, S7, S9, S11, S12, S20, S29, S32, S39, S45	11

As stated in Table 8, students stated that teaching values should not be limited to history lessons (f=22), national and universal values should be given in history lessons with different activities other than the textbook (f=12), and more studies should be done to involve students in values education (f=11). From the students; S36: Since our values are common, they should be taught not only in history lessons but also in all other lessons at school. S26: History textbook is insufficient in the education of values. They can make us watch films for the development of national and universal values. S4: It would be nice if activities such as values week and day are carried out together with students at school.

CONCLUSION and DISCUSSION

The results of this study, which was conducted to determine the relationship between history lessons and values education from the perspective of high school students, are as follows:

In the first part of the study, the perception of value in students was questioned. According to the findings obtained, they made six different definitions of value as they answered the most. Students do not have a single concept of value definition. The result that students made more than one definition of value overlaps with the result of the study conducted by Tay, Durmaz and Şanal (2013). In this study, students' perception of value is the importance given to any object or person. When the other answers were analysed, it was seen that the students were able to express the concept of "value". However, with a subjective approach, they define whichever emotion is more dominant for them. Within their own definitions, students were questioned about the extent to which they apply values, and again, according to their own answers, they found them to be quite sufficient in practice. In the study conducted by Orman (2020) with BİLSEM students, the students found the implementation of the lessons and additional studies sufficient. These results support each other. Although it is a relative situation, although it is shaped according to the needs of the teacher and the class, students see the implementation of values in the classroom as sufficient. As can be seen from these results, whatever value is deemed appropriate for the school environment, that value appears in the students, and therefore the students find the education given to them sufficient.

In the student views on the place of values in education, they stated that they should be learnt in the school environment. This result is in line with the result of controlling the habits gained through values education in all environments where children live and making the school suitable for values education (Çengelci, Hancı, & Karaduman, 2013); with the result of (Deveci, Selanik Ay, 2009); with the result of (Deveci, Selanik Ay, 2009);

Value education takes place in all environments where the student's life takes place. School environment is one of them. Many factors such as school, family, friends, digital environments affect the value education of the child. Students encounter various values through many channels and undergo value education (Doğanay, 2006). The results of the studies also reveal that the school is the most important institution where values education is provided, and that students continue to receive values education through stakeholders such as family, relatives and friends, but that teachers and the school are the most determining factors in this regard.

Students consider the history course very important in terms of learning values. Among the studies conducted on this subject, Demircioğlu and Tokdemir (2008) pointed to the history course as the most important course where value education can be carried out. They stated that the concept of citizenship, the transfer of cultural heritage, etc. should definitely be included in the history course with value education in order to ensure the awareness of these concepts by students in the history course with more affective areas. Ulusoy (2007) reached a similar conclusion in his study and revealed that democratic and traditional values can be conveyed to students through history lessons. The students' point of view is in the same direction. They stated that history course is the most important learning area for the transmission of national and universal values. The common conclusion to be drawn from these studies is that the value of patriotism comes to the fore among national and universal values as a natural result of the citizenship awareness that is thought to be created through history lessons. Therefore, although the history lesson seems to be a part of values education, the existence of the value of patriotism is also accepted as a requirement of the history lesson.

According to the student responses, patriotism is the most common value taught in history lessons. This result was followed by honesty in Çengelci, Hancı and Karaduman's (2013) study, responsibility in Aktepe and Yalçinkaya's (2016) study, tolerance in Çalışkan and Sağlam (2012), family, respect, love, friendship in Tay, Durmaz and Şanal (2013). In this study, the value of justice was determined as the least common value, while values such as reliability and aesthetics were determined as the least common values in Tay, Durmaz and Şanal (2013). Çengelci, Hancı and Karaduman (2013) determined the value of being able to jointly determine the rules to be taken in the classroom and the value of cleanliness as the least emphasised value by the students. As can be understood from these results, the most and least emphasised values showed different results in each study. This leads to the conclusion that values are relative and are determined from person to person and according to the needs of the society. This approach is similar to the result of Prencipe's study (2001) in which the students evaluated the values by looking at the level of acceptance of the society and looked favourably at the teaching of values adopted by the society. Whichever value is expected to be created in every school environment comes to the fore and the value behavior most adopted by students develops in that direction.

Most of the students stated that values are given importance in the lessons, but they are not mentioned much in the textbooks. Deveci and Selanik Ay (2009) stated in their study that curricula should be prepared for the acquisition of values. If a curriculum that includes values is made, textbooks will be shaped according to the curriculum. Although values education is widely reflected in the programs, it has not found enough space in

textbooks. It remains weak in terms of activities that will reinforce and form the values education related to the subjects. Values education is tried to be created by taking role models in school environments.

Considering the suggestions of the students for values education, they stated that teaching values should not be limited to history lessons, national and universal values should be given with different activities other than the textbook in history lessons, and studies should be carried out to include students in values education. Orman (2020) also stated in his study that a separate class should be created and activities should be carried out to ensure the formation of national values. Since values education concerns all segments of society and targets common behaviors, it should not be seen as belonging only to the discipline of history. Value education will be more effective on students if all disciplines act together in the school environment to raise social awareness on this issue.

As a result, value is a relative concept. It is observed that whichever values are used more dominantly in each school environment, the sense of that value develops more in students. Students also find the way in which values are implemented in the school environment and in the classroom sufficient. Since values concern the whole society, value education is not only the duty of the school. Family is also a part of this education. Therefore, through education between the school, family and student, the targeted behaviors in society are ensured to be more permanent. Although textbooks are not very clear about values education, a large share is allocated to values education in school programs. High school students perceive national and universal values mostly as patriotism. Elements such as the concept of citizenship and cultural heritage constitute the content of value education. History course is a course where values education occurs naturally. However, it is not right to leave this education only to history lessons. All disciplines that are responsible for the academic development of the student are also responsible for preparing the student for life. Therefore, values education must be carried out in all courses in a common way.

SUGGESTIONS

If the transfer of values to students is tried to be transferred by methods such as role modelling and hidden learning, it will be more permanent and more successful in practice. Therefore, especially in the school atmosphere, suitable environments where values can be applied should be created. Good examples should be highlighted in practice and students should be encouraged. Sample books containing activities that can be used in values education should be prepared to help teachers. For the development of national values, students should be given more active tasks on national days.

ETHICAL TEXT

The data of this study was collected in 2018. In this article, the journal writing rules, publication principles, research and publication ethics, and journal ethical rules were followed. The responsibility belongs to the author for any violations that may arise regarding the article.

Author Contribution Rate: In this single-authored study, the author's contribution rate is 100%.

REFERENCES

- Akbaş, O. (2007). Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amalarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerekleşme derecesinin değerlendirilmesi. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökeleki, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004* (s. 673-695). Dem.
- Aktepe, V., & Yalçınkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 113-131, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1487604>
<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/251876/>
- Ata, B. (2002). *Müzelerde ve tarihi mekânlarda tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2008.1573>
<https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2/>
- Beldağ, A., ve Yaylacı, A. (2015). Karar verme sürecinde okul yöneticileri ve değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 165-176, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17396/181874>
- Bennett, S.J., Maton, K.A., & Kervin, L.K. (2008). The 'digital natives' debate: a critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education (8th ed.)*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
<https://scirp.org/reference/referencespapers.aspx?referenceid=3026028>
- Çalışkan, H., & Sağlam, H.İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, [Ek Özel Sayı]*, 12(2), 1431-1446, <https://app.trdizin.gov.tr//makale/TWpRNU1EY3INZz09>
<https://hdl.handle.net/20.500.12619/73254>
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 33-56, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29175/312420>
- Demircioğlu, İ.H., ve Tokdemir, M.A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29185/312508>
- Deveci, H. ve Selanik Ay, T. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 167-181.
- Deveci, H. ve Dal, S. (2008). Primary school teachers' opinions on the efficacy of social studies program in value gain. *Humanity & Social Science Journal*, 3(1), 1-11.
- Dewey, J. (2008). *Okul ve toplum*. H.A. Başman. (ev.), Pegem.

- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. C. Öztürk. (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 255-286.). PegemA.
- Halstead, J.M., & Pike, MA. (2006). *Citizenship and moral education values in action*. Oxon: Routledge.
- Hökelekli, H. (2006). Değerler odaklı eğitim. *Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni*, 1, 50-55.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Ortaöğretim tarih dersi (9, 10 ve 11. sınıflar) öğretim programı (2017)*. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.
- Orman, S. (2020). *Değerler eğitimi bağlamında BİLSEM eğitim programlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.
- Özel, H., Yılmaz, G., Beyaz, İ., Özer, S., ve Şenocak, E. (2009). İlköğretim okulları sınıf içi öğrenme ortamları üzerine bir araştırma. *İlköğretim Online*, 8 (2), 493-498. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8598/107031>
- Pattiz, A.E. (2004). The idea of history teaching: Using Collingwood's idea of history to promote critical thinking in the high school history classroom. *The History Teacher*, 37(2), 239-249. <https://doi.org/10.2307/1555655>
- Prencipe, A. (2001). *Children's reasoning about the teaching of values*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). University of Toronto. ProQuest Dissertations and Thesis, AAT MQ58877.
- Safran, M. (1997). Tarih öğretimi ve çağdaş müfredat teorileri. *XII. Türk Tarih Kongresi*, 3, 997-1003, Ankara. <https://www.ttk.gov.tr/kongreler/xii-turk-tarih-kongresi-12-16-eylul-1994-ankara-iii-cilt/>
- Samancı, O. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal ilişkilerinde önem verdikleri değer ve beklentiler. *III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi 18-20 Haziran 2007 Adana*, (s. 287-291).
- Smith, M. (2003). *Research Methods in accounting*. London: Thousand Oaks. Sage Publications
- Stradling, R. (2003). *Tarih öğretiminde çok yönlülük: öğretmenler için kılavuz*. Tarih Vakfı.
- Tay, B., Durmaz, F.Z., ve Şanal, M. (2013) Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitimine ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 67 – 93, <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/142393/>
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Thornberg, R. (2008). Values education as the daily fostering of school rules. *Research in Education*, 80 (1), 52-62. <https://doi.org/10.7227/RIE>.
- Tokdemir, M.A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Turan, S., ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi*. Pegem A.

Yaşar, Ş., ve Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitime ilişkin bir durum çalışması, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23

https://www.ijoess.com/Makaleler/591816596_SYasar&TCengelci.pdf

Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499–522.

Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.

Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: design and methods (6th ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.

LİSE ÖĞRENCİLERİNİN GÖZÜYLE TARİH DERSLERİNİN DEĞERLER EĞİTİMİYLE İLİŞKİSİ

Öz

Toplumların bir arada yaşayabilmesini kolaylaştıran yazılı olmayan birtakım kurallar vardır. Bunlar varlığı hissedilen ve toplumsal barışı sağlayan kurallar bütünüdür. Belirli davranış, düşünce ve duygu kalıplarının yerleşip, toplumda insanların yan yana yaşayabilmesini kolaylaştıran bu kurallar bütünü o topluma ait değerlerle şekillenip karşılıklılık ilkesi dahilinde uygulanan bir ifade biçimidir. Değerler eğitimi ailede başlayıp, okul ortamında devam eden, topluma birey olarak katılmaya uygulamada kendini gösteren bir durumdur. Değerlerin okul ortamlarında ele alınıp, eğitim boyutunda da verilmesinin gündeme gelmesiyle beraber 2018 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere ortaöğretim tarih dersi müfredatlarında bir dizi değişikliğe gidilmiş, bu değişiklik içerisinde ki en büyük payı da değerler eğitimi almıştır. Yenilenen tarih müfredatlarının uygulanmaya başladığı 9. sınıfta öğrencilerin değerlerle ilgili görüşlerinin belirlenmesi yapılan bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Çalışma, öğrencilerin değer algısı ve değerlerin tarih eğitimindeki yerine dair düşünceleriyle ilgili bir durumu var olduğu şekliyle ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımı olduğu için tarama türünde, nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni kullanılarak yürütülmüştür. Yarı yapılandırılmış görüşme formuyla bu çalışmaya ait verilerin toplanması yoluna gidilmiştir. Öğrencilere yöneltilen sorularda öğrencilerdeki değer algısı, değerlerin eğitimdeki yerini nasıl gördükleri, tarih derslerinde değerlerin eğitiminin öğrencilerde ki karşılığının ne olduğu, değerler eğitiminin daha işlevsel olması için önerilerinin ne olduğu şeklinde dört kısımdan oluşmuştur. Araştırma da öğrenciler gönüllülük esasına göre belirlenmiştir. Çalışma grubunu lise 9. sınıfta okuyan 45 öğrenci oluşturmuştur. Elde edilen veriler içerik analizi ile analiz edilmiş, araştırma bulguları kodlanarak maddeler halinde tablolarla ifade edilmiştir. Elde edilen sonuçlara göre bir insana ya da bir nesneye verilen önem öğrencilerdeki değer algısı olarak belirlenmiştir. Öğrenciler değerleri uygulama açısından oldukça yeterli görmüşler, okul ortamında öğrenilmesi gerektiğini ifade etmişlerdir. Öğrenciler tarih dersini değerlerin öğrenilmesi açısından oldukça önemli görmektedirler. Tarih dersinde vatanseverlik milli değerinin en çok öne çıktığı, ders kitaplarının değerler eğitimi bakımından yetersiz olduğu, değerler eğitiminin daha işlevsel olması için sadece tarih dersiyle sınırlandırılmaması gerektiği şeklinde sonuçlara ulaşılmıştır.

Anahtar kelimeler: Değerler eğitimi, tarih eğitimi, tarih, öğrenci görüşleri

GİRİŞ

Toplumların bir arada yaşayabilmesini kolaylaştıran yazılı olmayan birtakım kurallar vardır. Bunlar varlığı hissedilen ve toplumsal barışı sağlayan kurallar bütünüdür. Varlığı ancak davranışlarla ölçülebilen bu kurallar üzerinde uzlaşmış, genel kabul görmüş tavrılardır (Yazıcı, 2006). İnsanlar içinde doğdukları toplumda hazır buldukları bu kurallar ile davranışlarını şekillendirip ona bir standart sağlayarak toplumsallaşma denilen sosyolojik olgunun gerçekleşmesine hizmet ederler. Normatif kurallarda denilen bu yaklaşım karşımıza “değer” kavramı olarak çıkmaktadır. Değerle ilgili çok fazla tanım bulunmaktadır. Ancak en genel ifade ile değerleri Hökeleki, “neyin, hangi ve nasıl davranışların iyi, güzel, doğru ve kutsal; neyin, hangi ve nasıl davranışların da böyle olmadığına dair inanç ve kabullerimiz” olarak tanımlamıştır (2006).

Öğretilebilir olgulardan olan değerleri öğretip, yaşam tarzı haline getirmek ve oluşan kültürün kuşaklar arası aktarımının yapılması okulun görevlerinden biridir (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013; Yaylacı ve Beldağ, 2015). Okulu Dewey (2008), “bireysellikte toplumsal anlayışın birleştiği bir kurum olarak” tanımlamaktadır. Okullarda öğrenciler akademik olarak eğitim almalarının yanı sıra duyuşsal anlamda da eğitim almaktadırlar. Bundan dolayı okulların öğrencinin içindeki iyi yönü ortaya çıkarmak, sağlam bir duruş ve karakter kazandırmak, ahlaki gelişimini sağlamak, olumlu benlik algısı geliştirmek gibi önemli görevleri vardır (Akbaş, 2007). Bunun elde etmenin yolu da okullarda değerler eğitiminin daha aktif hale gelmesidir.

Değerler eğitimi önce ailede başlar, okul ortamında şekillenir, toplumsal yaşamda uygulaması gerçekleşir ve birey elde etmiş olduğu yaşantıyı tüm hayatı boyunca uygular. Değerlerin öğretilmesi için didaktik bir eğitim ortamı olması gerekmektedir. Değerler eğitimi rol model alma şeklinde ya da doğrudan ve dolaylı gözlem yoluyla sosyal bir öğrenme olarak gerçekleşir (Halstead ve Pike, 2006). “Değerler eğitiminin amacı, belirli bir plan ve program kapsamında öğrencilere toplumsal ve evrensel değerleri öğretmek tüm dünyanın iyiliğine katkıda bulunmalarını sağlamaktır” (Ulusoy ve Dilmaç, 2016).

Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenme alanı olduğu derslerden biri de tarih dersidir. Tarih, sosyal bilimler içinde kendine özgü metodolojisiyle geçmişi inceleyen bir bilim dalıdır. Kendine özgülük sadece geçmişi inceleme yöntemine ait değildir. Aynı zamanda tarih biliminden beklenenler de kendine özgülük göstermektedir. Bundan dolayı tarihe, geçmiş yaşantıları birebir aktarmak gözüyle bakmamak gerekir. İnsanlığın geçmişte yaşadıkları üzerinde incelemeler yaparak, neden ve sonuçları üzerinde düşünüp olay ve olguların tahlilini yapmak, ortaya çıkan ürünlerden de elde edilen değerleri de tüm dünyada kullanılabilir hale getirerek zamana dahil olabilmektir (Ata, 2002). Bilim olarak karşımıza çıkan “tarih”, eğitimde de “tarih dersi” olarak yer almaktadır. Bu ders aracılığıyla öğrencilere geçmişi aktarmanın üç nedeni vardır. Bunlar; “Miras olarak tarih, Ahlaki eğitim için tarih, Günümüz dünyasını anlamak için Tarih’tir” (Safran, 1997). Dolayısıyla, tarihin okullarda ders olarak okutulmasıyla ilgili farklı beklentiler vardır. Tarih eğitiminden beklenenler dahilinde Avrupa’da 1990’lardan sonra değişen birçok yapıyla beraber tarih eğitiminde de müfredatlar değişmiş ve “Yeni Tarih” yaklaşımı ortaya çıkmıştır (Stradling, 2003). Bu anlayışı neticesinde yenilenen müfredatlara göre çok uluslu ve çok kültürlü yapı için yeniden ders kitap yazmak gerekli hale gelmiştir (Stradling, 2003). Çünkü bu çok kültürlü ortamda tarih eğitimine düşen görev öğrenciye milli

kimlik kazandırarak vatandaşlık bilinci oluşturmaktır (Stradling, 2003; Pattiz, 2004). Tarih dersi dünyada da belli değerlerin öğrencilere aktarılması için kendini yenileme gereği duymuştur. Tarih eğitiminin içinde değerler eğitimine yer verilmesi her zaman tarih eğitimin doğal bir parçası olarak görülmüştür (Demircioğlu ve Tokdemir, 2008).

Değerlerin okul ortamlarında ele alınıp, eğitim boyutunda verilmesinin gündeme gelmesiyle beraber Türkiye’de de 2018 öğretim yılından itibaren uygulanmak üzere ortaöğretim tarih dersi müfredatlarında bir dizi değişikliğe gidilmiş, bu değişiklik içerisinde ki en büyük payı da değerler eğitimi almıştır. Tarih ders müfredatında “Öğrencilere Kazandırılması Hedeflenen Değerler” ile “Bunlara İlişkin Tutum ve Davranışlar” başlığı altında “adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sorumluluk, sevgi, vatanseverlik, yardımseverlik” gibi kök değerler belirtilmiştir (MEB, 2017).

Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmalar çok ve çeşitlidir. Ancak burada tarih dersinde değerler eğitimiyle ilgili öğrenci görüşleri üzerine bir çalışma yapıldığı için, ilgili literatür taraması da sınırlandırılarak değerler eğitimi ile ilgili öğrenci görüşleri üzerinde yoğunlaşmıştır. Okulda verilen değerler eğitimiyle ilgili öğrencilerin görüşleri alınarak yapılan çalışmalara bakılacak olursa; öğrencilerin okulda uygulanan değerler eğitimi hakkındaki görüşlerinin değerlendirildiği (Prencipe, 2001, Özel ve diğerleri, 2009; Turan and Aktan; 2008; Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013), öğrenci görüşlerine ilaveten veli ve öğretmen boyutunda görüşlerin alındığı (Tokdemir, 2007; Devci ve Dal, 2008; Tepecik, 2008; Yaşar ve Çengelci, 2009; Orman, 2020), toplum yaşamında bireysel ilişkilerinde önemli gördükleri değerlerin ve değerlerle ilgili isteklerinin neler olduğunun incelendiği (Samancı, 2009), günlük rutinlerinde yer verdikleri değerlerinin neler olduğunun ortaya konduğu (Devci ve Selanik Ay, 2009), değer anlayışlarını cinsiyet, sınıf düzeyi, ailenin eğitim düzeyi ve ekonomik durumu gibi değişkenlerle ilgisi açısından karşılaştırma yaparak ortaya koymayı amaçlayan (Aktepe ve Yalçınkaya, 2016), değerler eğitiminin öğrenci ve öğretmenlerin günlük yaşamlarındaki karşılıklı etki boyutunu inceleyen (Thornberg, 2008) çalışmalar mevcuttur. İlköğretim öğrencileri ile gerçekleştirilen bu çalışmalarda genel olarak değerler eğitimiyle ilgili öğrenci görüşlerine yer verilmiştir.

Tay, Durmaz ve Şanal (2013) yaptıkları araştırma ile sosyal bilgiler derslerinin olduğu ilkokul ve ortaokul kademesindeki öğrencilerin değerler eğitimiyle ilgili görüşlerini belirlemeyi amaçlamışlardır. Demircioğlu ve Tokdemir (2008), ise tarih dersi ile değerler eğitimi arasındaki ilişkiyi ve bu dersin değerler eğitimine olan katkılarını belirlemek amaçlı bir çalışma yapmışlardır. Ulusoy (2007) ise lise tarih programlarında yer alan değerlere yönelik tutumların farklı değişkenlere göre değişip değişmediğini öğrenci görüşlerine dayanarak ortaya koymaya çalışmıştır. Yenilenen tarih dersi öğretim programlarında değerler eğitimine oldukça fazla yer verilmiştir. Bu çalışma yeni öğretim programın 9. sınıflarda uygulanmasıyla beraber değer eğitiminin öğrencilerdeki etkisini yine öğrenci görüşlerini alarak ortaya koyması bakımından önemlidir.

Yenilenen tarih müfredatlarının uygulanmaya başladığı 9. sınıfta öğrencilerin değerlerle ilgili görüşlerinin belirlenmesi yapılan bu çalışmanın amacını oluşturmaktadır. Bundan dolayı araştırmanın temel sorusu “lise

öğrencilerinin gözüyle tarih derslerinin değerler eğitimiyle ilişkisi nedir?" olmuştur. Bu temel sorunun cevaplarına ulaşabilmek için şu aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) Öğrencilerin değer algısı nedir?
- 2) Öğrenciler değerlerin eğitimdeki yerini nasıl tanımlamaktadırlar?
- 3) Tarih derslerinde değerler eğitiminin yerinin öğrencilerdeki karşılığı nedir?
- 4) Değerler eğitiminin daha işlevsel olması için önerileri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Araştırma yenilenen tarih müfredatlarının uygulanmaya başladığı 9. sınıfta öğrencilerin değerlerle ilgili görüşlerinin belirlenmesi amacıyla yapılmıştır. Bir durumun ortaya konmasını sağlamak üzere yapıldığı için nitel araştırma yöntemlerinden durum deseni kullanılmıştır. Durum çalışması, mevcut olgu ve olayları kendi gerçek ortamında derinlemesine incelenmesidir (Baxter ve Jack, 2008; Cohen, Manion ve Morrison, 2018; Yin, 2018). Araştırma, öğrencilerin değer algıları ve değerlerin tarih eğitimindeki yerine ilişkin düşüncelerine ilişkin bir durumu ortaya koymayı amaçlayan bir araştırma yaklaşımı olduğundan durum çalışması türünde gerçekleştirilmiştir.

Çalışma Grubu

Çalışma grubunu Türkiye’de ki bir lisenin 9. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Tesadüfî yöntemle ve gönüllülük esasına göre belirlenen 20 erkek ve 25 kız toplam 45 öğrenci çalışmaya katılmışlardır.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından hazırlanan 8 sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu yoluyla toplanmıştır. Araştırmacı tarafından sorulması düşünülen sorular önceden hazırlanarak form oluşturulur (Smith, 2003). Oluşturulan form asıl uygulama grubundan önce farklı ve küçük bir grup üzerinde uygulanır. Ortaya çıkan sonuçlara göre gerekirse ifade değişikliklerine gidilir ya da yeni sorular hazırlanır (Yıldırım and Şimsek, 2003). Bu formda öğrencilere değer algısı, değerlerin eğitimdeki yeri ve tarih eğitiminde değerlerin yerinin öğrencilerde ki karşılığının ne olduğuna dair görüşleri sorulmuştur. Bu sebeple araştırmacı 9. Sınıf öğrencilerinden 10 kişi ile ön görüşme gerçekleştirmiştir. Yarı yapılandırılmış görüşme formu alanında uzman 2 tarih eğitimcisi akademisyen ve 1 tarih öğretmeni tarafından hazırlanmıştır. Hazırlanan bu görüşme formu; a) değer algısı b) değerlerin eğitimdeki yeri c) tarih derslerinde değerlerin eğitiminin öğrencilerde ki karşılığının ne olduğu d) değerler eğitiminin daha işlevsel olması için önerilerinin ne olduğu şeklinde dört kısımdan oluşmuştur. Türkiye’de eğitimle ilgili bakanlık, lise tarih ders programlarında değişikliğe gitmiş ve en büyük payı da değerler eğitimine ayırmıştır. Bu bağlamda çalışmanın amacına ulaşmak için lise eğitimine yeni başlayan 9. sınıf öğrencilerinin değer algısını sorgulamak istenmiştir. Ayrıca tarih eğitiminde değerler eğitiminin yerinin öğrencilerde karşılığının ne olduğunun

belirlenmesi de amaçlanmıştır. Çalışma 1. ünite olan “tarih, zaman ve insan” ünitesinin “neden tarih” konusunun işlenmesi sırasında bir ders saati olarak tasarlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi

Nitel araştırmalarda geçerlilik ve güvenilirlik için yapılması gereken işlemlerden biri de uzman görüşüne başvurmaktır. Bu sebeple çalışma ICOESS 2018’de yaklaşık 20-25 kişiye sunulmuştur. Sunum sonrası yaşanan tartışmalar ve öneriler dikkate alınmış ve analizler yeniden gözden geçirilmiştir. Ortaya çıkan dönütler ışığında çalışmaya son şekli verilerek bilimsel araştırma yöntemlerine uygun şekilde raporlaştırılmıştır. Bu çalışma 2020 yılı öncesinde yapılan bir çalışma olduğu için herhangi bir etik kurul raporu alınmamıştır.

Sunum sırasında 90 öğrenciye ait cevaplar sunulmuş, yeniden gözden geçirilme aşamasında bilmiyorum, kararsızım, fikrim yok” gibi net olmayan öğrenci cevapları çıkarıldıktan sonra kalan 45 öğrenciye ait cevaplar tekrar düzenlenmiştir. Çalışma genel olarak öğrenci görüşlerinin alınmasına yönelik olduğu için çeşitli değişkenler açısından incelenmemiştir. Bundan dolayı cinsiyet ayırımı yapılmamış, katılımcılar öğrenci 1, 2... şeklinde belirtilmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplar temalara ayrılarak açıklanmıştır. Görüşme formundan elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak betimsel bir şekilde incelenmiştir. Bu analiz türünde amaç, bulguları organize edilmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu doğrultuda veriler kod, kategori ve temalar halinde oluşturularak katılımcı ifadeleriyle okuyucuya sunulmaktadır. Öğrencilere yöneltilen görüşme formundaki soruların yanıtları frekanslarına göre analiz edilerek tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Bu kısımda, değerler eğitiminin tarih dersindeki yerinin öğrenciler tarafından değerlendirilmesine yönelik yarı yapılandırılmış görüşme formuna ait bulgulara yer verilmiştir. Görüşme formu öğrencilerin değer algısının belirlenmesi, değerlerin eğitimdeki yeri ve tarih dersi ile değerler eğitiminin ilişkilendirilmesi ve değerler eğitiminin daha işlevsel olması için öneriler olarak dört kısımdan oluşmuştur. Öğrencilerin değer algısının ne olduğunun sorgulandığı birinci bölümde öğrencilere 2 soru sorulmuştur. Öğrencilere sorulan ilk soru olan “Size göre değer neyi ifade etmektedir, tanımlar mısınız?” sorusu ile değer kavramından ne anladıkları sorgulanmış, değer ifadesini tanımlamaları istenmiştir. Tablo 1’de elde edilen cevaplarla frekans dağılımı da gösterilmiştir.

Tablo 1. Öğrencilerin Değer Algısı ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Bir insana ya da nesneye verilen önemdir.	S2, S3, S4, S8, S12, S13, S16, S17, S25, S28 S40, S42	12
Ahlaki özelliklerdir.	S1, S5, S18, S19, S20, S21, S24, S26, S30, S32	10
Toplumu birbirine bağlayan duygudur. İnsanları	S6, S11, S15, S37, S43, S44, S45	7
geliştiren maddi ve manevi birikimlerdir.	S10, S27, S34, S36, S38, S41	6
Güzel tutum ve davranışlardır.	S7, S9, S14, S22, S23, S33	6
İnsanlığa kazandırılması gereken her şeydir.	S29, S31, S35, S39	4

Tablo 1’de görüldüğü üzere öğrencilerin ne olduğuna dair en çok verdikleri cevap (f=12) ile bir insana ya da nesneye verilen önemdir şeklindedir. Bu cevabı (f=10) ile ahlaki özelliklerdir cevabı, (f=7) ile toplumu birbirine bağlayan duygudur, cevapları takip etmiştir. İnsanları geliştiren maddi ve manevi birikimlerdir, cevabı ile güzel tutum ve davranışlardır (f=6) cevabı aynı sayıda öğrenci tarafından verilmiştir. Bu cevapları insanlığa kazandırılması gereken her şeydir (f=4) cevabı takip etmiştir. Öğrencilerin verdikleri cevaplara göre altı ayrı değer tanımları çıkmıştır. Öğrencilerin bu soruya verdikleri cevapların örnekleri ise şu şekildedir: S10: Hayatımızı daha kaliteli geçirmemizi sağlayan, bizleri geliştiren maddi ve manevi birikimlerin tamamıdır. S5: Değer insanların düşünce ve ahlakının çıkardığı sonuçtur. S29: Bana göre değer bir insanda olmasını istediğimiz tutum ve davranışların o insana kazandırılmasıdır. S43: Bir kimseyi ya da bir milleti ayakta tutan her şeydir. S8: Değer, herhangi bir konu olay ve kişi için gösterilen önemdir. S10: Değer bir milletin yaşam tarzıdır. Sergilenen davranışlar, söylenen sözler gibi bir milletin kültürünü yansıtır.

Öğrencilerin değer algılarının ne olduğuna dair sorulan 2. soru “sizce öğrenciler değerleri uygulama açısından yeterli mi?” sorusudur. Öğrencilerin bu soruya verecekleri cevapları yetersiz ile çok yeterli arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Sıralama sonrasında ortaya çıkan cevaplar ve frekans dağılımı Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Değerleri Uygulamada Öğrenci Yeterliliği ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Çok Yeterlidir.	S1, S10, S15, S17, S25, S26, S27, S35, S39	9
Oldukça yeterlidir.	S3, S9, S11, S13, S16, S28, S29, S32, S38, S40, S42, S45	12
Biraz yeterlidir.	S4, S7, S8, S12, S19, S22, S24, S36, S37, S44	10
Az yeterlidir.	S5, S6, S18, S20, S21, S30, S31, S43	8
Yetersizdir.	S2, S14, S23, S33, S34, S41	6

Bu bölümde öğrencilerden akran değerlendirmesi yapmaları istenmiştir. Tablo 2’ye göre kendi tanımları dahilinde öğrencilerin değerleri uygulama boyutu sorgulanmış ve yine kendi cevaplarına göre oldukça yeterli (f=12) olarak belirlenmiştir. Öğrenciler bu soruya verdikleri diğer cevaplar biraz yeterli (f=10), çok yeterli (f=9), az yeterli (f=8) ve yetersizdir (f=6) şeklinde sıralanabilir. Öğrenci cevapları ise; S2: Öğrencilerin uyguladıkları davranışlar nedeniyle yetersiz görmekteyim. S24: İnsanların belli bir düşünceye sahip olup, değiştirmek istememeleri nedeniyle biraz yeterli diye düşünmekteyim. S32: Çevre bilinci etken çünkü insan gördüğünü uygular. Bundan dolayı oldukça yeterlidir. S44: Biraz yeterli olmasının nedeni değerlere yönelik ailelerin çocuklarına eğitim vermemesidir. S27: Sorumluluk duygusunun verildiği ortamlarda çok yeterli olmaktadır, şeklindedir.

Araştırmanın ikinci bölümünde öğrencilerin değerlerin eğitimdeki yerini ortaya koymaları istenmiştir. Bu bağlamda öğrencilere yöneltilen iki sorudan ilki, “Değerlerin eğitimde yer almasıyla ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu olmuştur. Elde edilen cevaplarla aşağıdaki Tablo 3 oluşturularak frekans dağılımı yapılmıştır.

Tablo 3. Değerlerin Eğitimdeki Yeri ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Okul ortamında öğrenilmesi gereklidir.	S1, S2, S3, S16, S17, S24, S25, S26, S33, S34, S35, S36, S44, S45	14
Kişilik oluşturmak için gereklidir.	S4, S11, S13, S19, S20, S21, S28, S29, S32, S37, S41, S43, S5, S6, S7, S8, S14, S23, S27, S39	12
Toplumu daha iyi anlamak için gereklidir.		8
Öğrencileri milli ve manevi anlamda bilinçlendirmek için gereklidir.	S9, S10, S15, S18, S22, S40,	6
Eğitimde sözde kalmamalıdır.	S12, S30, S31, S38, S42	5

Tablo 3'e göre değerlerin eğitimdeki yerine dair öğrenci görüşleri: Okul ortamında öğrenilmesi gerekir (f=14), kişilik oluşturmak için gereklidir (f=12), Toplumu daha iyi anlamak için gereklidir (f=8) öğrencileri milli ve manevi anlamda bilinçlendirmek için gereklidir (f=6) eğitimde sözde kalmamalıdır (f=5) şeklinde belirtmişlerdir. Öğrenciler bu konudaki fikirlerini; S12: Toplumu bilinçlendirdiği için iyi ki müfredatta yer almış. S18: Birliğimizi sevgi ve saygıyı bizlere aşılıyarak ileride vatanımıza ve milletimize bağlı olmamızı sağlar. S30: Eğitimde değerler yer almalıdır. Ayrıca buna gerçekten önem verilmelidir. Fakat bu sözlü değil fiili olmalıdır. S28: Değerler eğitime önem verilmesi gerektiğini düşünüyorum. Yanlılar bu şekilde eğitimle düzeltilebilir. İnsanların kişiliklerinin oturmasına yardımcı olur. S33: Değerlerimizi çevremizden, öğretmenlerimizden ve ailemizden alırız. Öğretmenimiz sayesinde eğitimde değerleri pekiştiririz. S5: Değerlerin eğitimde yer alması bilinçli ve güzel nesiller yetişmesini sağlar. Şeklindeki cümleleriyle ifade etmişlerdir.

İkinci bölüm için öğrencilere sorulan soruların sonuncusu "sizce değerlerin öğretilmesi hangi katkıları sağlar?" sorusudur. Bu soruya verilen cevaplar ve frekans dağılımı Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 4. Değerlerin Öğretilme Amaçları ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
İyi bir karaktere sahip olmayı sağlar.	S2, S3, S5, S16, S28, S29, S30, S33, S41, S45	10
İnsanlar değer farkındaysa sevgi, saygı, sabır, dürüstlük gibi kavramları daha iyi anlar.	S9, S10, S14, S15, S17, S18, S19, S31, S32,	9
Değerlerin farkında olan kişi çevresine karşı duyarlı ve yararlı olur.	S1, S4, S6, S12, S13, S23, S36, S37, S44	9
İnsanlar arasındaki dostluk, sevgi vs. artar.	S7, S8, S34, S35, S38, S39, S40	7
Karşıma çıkan sorunları nasıl çözebileceğimizle ilgili fikirler verir.	S24, S25, S26 S42, S43	5
Değerlerimizin farkında olursak değerlerimize sahip çıkarız.	S11, S20, S21, S22, S27	5

Tablo 4'te görüldüğü üzere bu soruya verilen cevaplar çok çeşitlilik göstermiştir. İyi bir karaktere sahip olmayı sağlar (f=10). İnsanlar değer farkındaysa sevgi, saygı, sabır, dürüstlük gibi kavramları daha iyi anlar (f=9). Değerlerin farkında olan kişi çevresine karşı duyarlı ve yararlı olur (f=9). İnsanlar arasındaki dostluk, sevgi vs. artar (f=7). Karşıma çıkan sorunları nasıl çözebileceğimizle ilgili fikirler verir (f=5). Değerlerimizin farkında olursak değerlerimize sahip çıkarız (f=5). Şeklinde değerlerin öğretilmesinin sağlayacağı katkıların neler olabileceğini ifade etmişlerdir. Bu soruyu öğrenciler; S33: Değerlerin farkında olmak bize yaşamımızdaki her alanda fayda sağlar. Kaliteli bir birey olmayı sağlar. S24: İnsanların hayatlarına çıkan bazı sorunları nasıl çözebileceği, sorunlara nasıl tepki göstereceği ile ilgili fikirler verir. S11: Değeri kullanabilmenin ve değerlerden olumlu sonuçlar elde etmenin

tek yolu onların farkında olmaktır. S56: İnsan kendini bilir. Toplumun yapısını nasıl davranılması gerektiğini öğrenir ve öğretir. S44: Çevremize karşı bizi daha duyarlı hale getirir. S14: Değerlerin farkında olmak insana özgüven, bağlılık ve ahlak gibi önemli şeyler kazandırır. S2: İnsana kişisel katkı sağlayıp böylece toplumun refah seviyesine ve birliğine katkı sağlar. şeklinde ifade etmişlerdir.

Üçüncü bölüm olarak ele alınan bu kısımda “Tarih derslerinde değerler eğitiminin yerinin öğrencilerde ki karşılığı nedir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bunun için öğrencilere sorulan ilk soru “tarih dersini değerler eğitimiyle ilişkilendirmek isterseniz neler söyleyebilirsiniz?” şeklindedir. Bu soru ile öğrencilerin tarih eğitimi ile değerler arasındaki bağlantıyı kendi algıladıkları biçimiyle yine kendi cümleleri ile açıklamaları istenmiştir. Elde edilen cevaplar ve frekans dağılımı tablosu aşağıdaki gibi olmuştur.

Tablo 5. Tarih Dersinin Değerler Eğitimiyle İlişkisi ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Tarih dersi değerlerimizi öğrenmemiz açısından oldukça önemlidir.	S2, S3, S6, S10, S13, S14, S17, S18, S23, S24, S28, S33, S40, S43, S42, S44	16
Tarih dersi özümüzü öğreterek, vatanımıza, milletimize olan saygı ve bilincimizi artırır.	S4, S5, S7, S12, S20, S29, S32, S34, S38, S39, S45	11
Geçmişteki olaylardan ders çıkarmak için gereklidir.		
Değerlerin geçmişle bağlantılı olduğu düşünülürse tarih dersi çok önemli bir yardımcıdır.	S9, S11, S15, S16, S21, S25, S26, S27, S31, S35, S1, S8, S19, S22, S30, S36, S37, S41	10 8

Tablo 5'ten de anlaşıldığı üzere öğrenciler tarih dersini değerlerin öğrenilmesi açısından oldukça önemli görmektedirler (f=16). Bununla beraber tarih dersinin milli ve evrensel değerlerle ilgili bilinci artırdığı (f=11), geçmişteki olaylardan ders çıkarmak için gerektiği (f=10), değerlerin geçmişle bağlantılı olduğu düşünülürse tarih dersinin çok önemli bir yardımcı olduğu (f=8) şeklinde düşünen öğrenciler de olmuştur. Bu maddeye öğrencilerin verdikleri cevaplardan birkaçı aşağıdaki gibidir: S1: Çok önemli ve kritik bir rol oynadığını düşünüyorum. Değer derken kastedilen şeylerin geçmişle bağlantısı olduğu düşünülürse tarih dersi çok önemli bir yardımcıdır. S20: Biz tarih dersinde geçmişte yaşayan atalarımızın çabalarını öğrenerek daha da vatansever olmaya çalışıyoruz. Bu yüzden tarih dersleri değerlerimize değer katıyor diyebilirim. S11: Tarih dersi sayesinde geçmişten ders çıkarıyoruz. Bu da değerlerimizi daha iyi anlamamızı sağlıyor. S17: Değerler eğitimiyle en çok bağı olan ders tarih dersidir. Bu konuda tarih dersine büyük görevler düşmektedir.

Tarih dersinin değerler eğitimiyle bağlantısı ortaya konduktan sonra öğrencilere ikinci olarak “Sizce tarih dersiyse verilen milli ve evrensel değerler hangileridir?” sorusu yöneltilmiş, verilen cevaplar ve frekans dağılımı aşağıdaki gibi gösterilmiştir.

Tablo 6. Tarih Dersi ile İlişkilendirilen Değerler ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Vatanseverlik	S1, S5, S7, S11, S13, S14, S19, S20, S23, S24, S26, S28, S31, S33, S36, S37, S40, S44, S45	19
Yardımsızlık	S3, S6, S8, S10, S16, S17, S18, S32,	8
Dürüstlük	S9, S21, S27, S39, S29, S35, S43	7
Dostluk	S2, S22, S25, S34, S41, S42	6
Adalet	S4, S12, S15, S30, S38	5

Öğrenci cevaplarına göre Tarih dersiyle en çok vatanseverlik değeri verilmektedir (f=19). Bu değeri sırasıyla yardımseverlik (f=8), dürüstlük (f=7), dostluk (f=6) ve adalet (f=5) değerleri takip etmiştir. Diğer değerlere ait cevaplar gelmemiştir. S30: Adalet bize öğretilen en önemli değerdir. S21: İnsanın kalpten inanarak yaşadığı dürüstlük değeri tarih dersiyle bize aşılanmaktadır. S5: Bence tarih dersiyle en çok bağlantılı olarak verilen değer vatanseverlik değeridir. Sürekli devlet kuran ecdadımızın yaşadıkları ben de bu değerın daha güçlü olmasını sağlıyor.

Üçüncü bölümde öğrencilere yöneltilen son soru Tarih ders kitapları değerler eğitimine yeteri kadar yer veriyor mu? Sorusudur. Bu soru ile tarih dersinde değerler eğitimi kapsamında ders kitaplarıyla uyumu sorgulanmaktadır. Bu soruya gelen cevaplar ve frekans dağılımı Tablo 7 ile gösterilmiştir.

Tablo 7. Tarih Ders Kitabının Değerler Eğitimiyle Uyumu ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Tarih dersimiz aslında bu değerlere önem veriyor fakat ders kitabı fazla bahsetmiyor.	S1, S4, S8, S10, S11, S13, S15, S17, S18, S19, S20, S24, S25, S27, S29, S31, S33, S35, S39, S40, S42, S43, S45	23
Ders içeriklerinin yoğun olmasından dolayı değerler eğitimine gerektiği kadar yer verilmemiştir.	S2, S3, S5, S9, S12, S16, S22, S23, S28, S30, S32, S34, S37, S41	14
Tarih ders kitabı bazı değerler bakımından yeterlidir.	S6, S7, S14, S21, S26, S36, S38, S44	8

Genel olarak bu soruya gelen cevaplar der kitaplarının değerler eğitimi bakımından yeterli olup olmaması üzerine yoğunlaşmıştır. Öğrencilerin çoğu derslerde değerlere önem verildiğini ancak ders kitaplarında fazla bahsedilmediğini belirtmişlerdir (f=23). Öğrencilerden ders kitabında yer almamasının nedeninin dersin içeriğinin yoğunluğuna bağlamışlardır (f=14). Birkaç öğrenci de tarih ders kitabını bazı değerler bakımından yeterli görmektedirler (f=8). Öğrenciler bu soruya: S13: Tarih dersimiz aslında milli ve evrensel değerlere önem veriyor fakat ders kitabında fazla bahsedilmiyor. S21: Ders kitaplarındaki etkinliklerde yer alan hikayelerden belirli çıkarımlar elde edebiliyoruz vatanseverlik, sorumluluk gibi. S5: Değerleri belli ölçüde anlatmaktadır. Konular çok fazla işlendiği için der kitaplarında ayrı başlıklar halinde yer verilmemiştir. Şeklinde cevaplar vermişlerdir.

Değerler eğitiminin daha işlevsel olması için önerilerinin neler olduğunu belirlemek için amacıyla dördüncü ve son bölümde öğrencilere bir soru sorulmuştur. Gelen cevaplar ve frekans dağılımı bir tablo üzerinde gösterilmiştir.

Tablo 8. Değerler Eğitimi İçin Önerileri ve Frekans Dağılımı

Kategoriler	Katılımcılar	f
Değerleri öğretmek sadece tarih dersiyle sınırlı kalmamalıdır.	S1, S2, S3, S6, S13, S14, S17, S18, S23, S24, S27, S28, S31, S33, S34, S35, S36, S37, S38, S40, S41, S43	22
Tarih derslerinde ders kitabı haricinde farklı etkinliklerle milli ve evrensel değerler verilmelidir.	S8, S10, S15, S16, S19, S21, S22, S25, S26, S30, S42, S44	12
Öğrencileri değerler eğitimine dahil edecek daha çok çalışma yapılmalıdır.	S4, S5, S7, S9, S11, S12, S20, S29, S32, S39, S45	11

Tablo 8’de ifade edildiği üzere öğrenciler; değerler öğretiminin sadece tarih dersiyle sınırlandırılmaması (f=22), Tarih derslerinde ders kitabı haricinde farklı etkinliklerle milli ve evrensel değerler verilmesi (f=12), Öğrencileri değerler eğitimine dahil edecek daha çok çalışma yapılması (f=11) gerektiğini belirtmişlerdir. Öğrencilerden; S36:

değerlerimiz ortak olduğu için, okulda sadece tarih dersi değil diğer tüm derslerde de öğretiminin yapılması gerekmektedir. S26: Değerlerin eğitiminde tarih ders kitabı yetersizdir. Milli ve evrensel değerlerin gelişmesi için bize film izletebilirler. S4: okulda değerler haftası, günü gibi çalışmalar öğrencilerle beraber yapılırsa güzel olur. şeklinde görüşlerini dile getirmişlerdir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Lise öğrencilerinin gözüyle tarih derslerinin değerler eğitimiyle ilişkisini belirlemek amacıyla yapılan bu çalışmada ortaya çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir:

Çalışmanın birinci bölümünde öğrencilerdeki değer algısının ne olduğu sorgulanmıştır. Elde edilen bulgulara göre en çok cevap verdikleri şekliyle altı farklı değer tanımları yapmışlardır. Öğrencilerde tek bir değer tanımları kavramı bulunmamaktadır. Öğrencilerin birden fazla değer tanımları yaptıkları sonucu Tay, Durmaz ve Şanal (2013) tarafından yapılan çalışmanın sonucuyla örtüşmektedir. Bu çalışmada öğrencilerin değer algısı herhangi bir nesne ya da insana verilen önem şeklindedir. Diğer verilen cevaplarda incelendiği zaman öğrencilerin “değer” kavramını ifade edebildikleri görülmüştür. Ancak öznel bir yaklaşımla kendilerinde hangi duygu daha baskın geliyorsa o şekilde tanımları yapmaktadırlar. Kendi tanımları dahilinde öğrencilerin değerleri uygulama boyutu sorgulanmış ve yine kendi cevaplarına göre uygulamada oldukça yeterli olarak bulmuşlardır. Orman (2020)’da BİLSEM öğrencileriyle yaptığı çalışmada da öğrenciler derslerde uygulanışını ve yapılan ek çalışmaları yeterli bulmuşlardır. Bu sonuçlar birbirini destekler niteliktedir. Öğrenciler her ne kadar göreceli bir durum olsa da, öğretmene ve sınıfın ihtiyaçlarına göre şekillense de, değerlerin sınıf içinde ki uygulanışını yeterli görmektedirler. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere okul ortamı için hangi değer verilmesi uygun görüldüyse, öğrencilerde o değer belirlemekte ve bundan dolayı da öğrenciler kendilerine verilen eğitimi yeterli görmektedirler.

Değerlerin eğitimdeki yerine dair öğrenci görüşlerinde okul ortamında öğrenilmesi gerekir şeklinde belirtmişlerdir. Bu sonuç öğrencilerde değerler eğitimi ile kazanılan huyların çocukların yaşadığı tüm ortamlarda kontrol edilmesi, değerler eğitimi için okulun elverişli hale getirilmesi (Çengelci, Hancı ve Karaduman, 2013) sonucuyla; günlük hayatlarında değerlerle iç içe olan öğrencilerin değerler kazanımlarının etkili bir şekilde öğrenebilmeleri için okul ortamlarının çeşitli etkinlikleri gerçekleştirebilecek şekilde düzenlenmesi gereklidir (Deveci, Selanik Ay, 2009) sonucuyla; Öğrencinin hayatının geçtiği bütün ortamlarda değer eğitimi gerçekleşmektedir. Okul ortamı da bunlardan biridir. Çocuğun değer eğitimine okul, aile, arkadaşları, dijital ortamlar gibi pek çok faktör etki etmektedir. Öğrenciler pek çok kanaldan çeşitli değerlerle karşılaşmış, değer eğitiminden geçmektedir (Doğanay, 2006) sonucuyla uyumlu olduğu görülmüştür. Yapılan çalışmaların sonuçları da okulun değerler eğitiminin verildiği en önemli kurum olduğu, aile, akraba, arkadaş çevresi gibi paydaşlarıyla değerler eğitimi almaya devam ettiği, ancak öğretmenlerin ve okulun bu konuda en belirleyici unsur olduğu ortaya çıkmaktadır.

Öğrenciler tarih dersini değerlerin öğrenilmesi açısından oldukça önemli görmektedirler. Bu konuda yapılan çalışmalardan Demircioğlu ve Tokdemir (2008)’de değer eğitiminin yapılabileceği en önemli ders olarak tarih

dersini işaret etmişlerdir. Vatandaşlık kavramı, Kültürel mirasın devri gibi daha çok duyuşsal alanla tarih dersinde bu kavramların öğrenciler tarafından farkındalığının sağlanması için değer eğitimi ile tarih dersinin içerisinde mutlaka olması gerektiğini belirtmişlerdir. Ulusoy (2007)'de çalışmasında benzer bir sonuca ulaşarak demokratik ve geleneksel değerlerin tarih dersiyle öğrenciye iletilebildiğini ortaya koymuştur. Öğrencilerin bakış açısı da aynı yöndedir. Milli ve evrensel değerlerin verilmesi için tarih dersinin en önemli öğrenme alanı olduğunu dile getirmişlerdir. Bu çalışmalardan çıkarılacak ortak sonuç, tarih dersiyle oluşturulması düşünülen vatandaşlık bilincinin doğal bir sonucu olarak vatanseverlik değeri milli ve evrensel değerler içinde ön plana çıkmaktadır. Bundan dolayı tarih dersi değerler eğitiminin bir parçası gibi görünmekle beraber, vatanseverlik değerinin oluşu da tarih dersinin bir gereği olarak kabul edilmektedir.

Öğrenci cevaplarına göre Tarih dersiyle en çok vatanseverlik değeri verilmektedir. Bu sonuç Çengelci, Hancı ve Karaduman'ın (2013) çalışmasında dürüstlük, Aktepe ve Yalçınkaya'nın (2016) çalışmasında sorumluluk, Çalışkan ve Sağlam'da (2012) hoşgörü, Tay, Durmaz ve Şanal'da (2013) aile, saygı, sevgi, dostluk, en çok öne çıkan değerler olmuştur. Bu çalışmada adalet değeri en az verilen değer olarak belirlenirken; Tay, Durmaz ve Şanal (2013)'da güvenilirlik, estetik gibi değerler en az kullanılan değerler olarak belirlenmiştir. Çengelci, Hancı ve Karaduman (2013) sınıf içinde alınacak kuralları ortak belirleyebilme ve temizlik değerini öğrenciler tarafından üzerinde en az durulan değer olarak belirlemişlerdir. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere en çok ve en az önem verilen değerler her çalışmada farklı sonuçlar göstermiştir. Bu da değerlerin görecelik taşıdığı kişiden kişiye ve toplumun ihtiyacına göre belirdiği sonucunu ortaya çıkarmaktadır. Bu yaklaşım ise Principe'nin yaptığı çalışmanın sonucu olan öğrenciler değerlerin toplumun kabul düzeyine bakarak değerlendirdikleri, toplum tarafından benimsenen değerlerin öğretime olumlu baktıkları (2001) sonucuyla benzerlik göstermektedir. Her okul ortamında oluşturulması beklenen değer hangisi ise o daha çok ön plana çıkmakta ve öğrenciler tarafından en çok benimsenen değer davranışı o yönde gelişmektedir.

Öğrencilerin çoğu derslerde değerlere önem verildiğini ancak ders kitaplarında fazla bahsedilmediğini belirtmişlerdir. Deveci ve Selanik Ay (2009), yaptıkları çalışmada ders programlarının değerlerin kazandırılmasına yönelik olarak hazırlanması gerektiğini belirtmişlerdir. Değerleri içeren bir program yapırsa ders kitapları da programa göre şekil alacaktır. Değerler eğitimi programlara çok fazla yansımaya rağmen ders kitaplarında yeteri kadar yer bulamamıştır. Konularla ilgili değerler eğitimini pekiştirecek, oluşumunu sağlayacak etkinlikler bakımından zayıf kalmaktadır. Değerler eğitimi okul ortamlarında rol model olarak oluşturulmaya çalışılmaktadır.

Değerler eğitimi için öğrencilerin önerilerine bakılacak olursa değerleri öğretmenin sadece tarih dersiyle sınırlı kalmaması gerektiği, tarih derslerinde ders kitabı haricinde farklı etkinliklerle milli ve evrensel değerlerin verilmesi gerektiği, öğrencileri değerler eğitimine dahil edecek çalışmalar yapılması gerektiğini dile getirmişlerdir. Orman (2020)'da yaptığı çalışmada sonuç olarak ayrı bir sınıf oluşturularak özellikle milli değerlerin oluşunu sağlayacak etkinliklerin yapılması gerektiğini belirtmiştir. Değerler eğitimi toplumun tüm kesimlerini ilgilendirdiği ve ortak davranışları hedeflediği için sadece tarih disiplinine ait olarak görülmemesi gerekmektedir. Bu konuda toplumsal

bilinç oluşturmak için okul ortamında bütün disiplinler beraber hareket ettikleri takdirde değer eğitimi öğrenciler üzerinde daha etkili olacaktır.

Sonuç olarak, değer göreceli bir kavramdır. Her okul ortamında hangi değerler daha baskın kullanılıyorsa öğrencilerde o değer duygusunun daha geliştiği gözlenmektedir. Değerlerin okul ortamında ve sınıf içinde uygulanma biçimini de öğrenciler yeterli görmektedirler. Değerler toplumun bütününe ilgilendirdiği için değer eğitimi sadece okulun görevi değildir. Aile de bu eğitimin bir parçasıdır. Dolayısıyla okul, aile ve öğrenci arasında gerçekleşecek bir eğitim ile toplumda hedeflenen davranışların daha kalıcı olması sağlanır. Ders kitapları değer eğitimi konusunda çok açık olmamakla birlikte, okul programlarında değerler eğitimine oldukça büyük bir pay ayrılmıştır. Lise öğrencileri milli ve evrensel değerleri en çok vatanseverlik olarak algılamaktadırlar. Vatandaşlık kavramı, kültürel miras gibi unsurlar değer eğitiminin içeriğini oluşturmaktadır. Tarih dersi değerler eğitiminin doğal olarak gerçekleştiği bir derstir. Ancak bu eğitimi sadece tarih dersine bırakmak doğru değildir. Öğrencinin akademik olarak gelişiminden sorumlu olan bütün disiplinler, aynı zamanda öğrencinin hayata hazırlanmasından da sorumludur. Bundan dolayı değerler eğitimi bütün dersleri ortak bir şekilde yürütmesi gerekmektedir.

ÖNERİLER

Değerlerin öğrenciye aktarılması rol model alma, gizli öğrenme gibi yöntemlerle aktarılmaya çalışılırsa daha kalıcı ve uygulamada daha başarılı olunur. Bundan dolayı özellikle okul atmosferinde değerlerin uygulanabileceği uygun ortamlar oluşturulmalıdır. Uygulamada iyi örnekler öne çıkarılmalı ve öğrenciler teşvik edilmelidir. Öğretmenlere yardımcı olacak değerler eğitiminde kullanabilecekleri etkinlikleri içeren örnek kitaplar hazırlanmalıdır. Milli değerlerin gelişmesi için milli günlerde öğrencilere daha çok aktif görev verilmelidir.

Etik Metni

Bu çalışmanın verileri 2018 yılında toplanmıştır. Bu makalede dergi yazım kurallarına, yayın ilkelerine, araştırma ve yayın etiği kurallarına, dergi etik kurallarına uyulmuştur. Makale ile ilgili doğabilecek her türlü ihlallerde sorumluluk yazara aittir.

Yazarın Katkı Oranı Beyanı: Bu Tek yazarlı olan bu çalışmada yazarın katkı oranı %100'dür.

KAYNAKÇA

Akbaş, O. (2007). Türk Milli Eğitim sisteminin duyuşsal amaçlarının (değerlerinin) ilköğretim 8. sınıf öğrencilerinde gerçekleşme derecesinin değerlendirilmesi. R. Kaymakcan, S. Kenan, H. Hökeleki, Ş. Arslan ve M. Zengin (Ed.), *Değerler ve Eğitimi Uluslararası Sempozyumu 26-28 Kasım 2004* (s. 673-695). Dem.

Aktepe, V., & Yalçinkaya, E. (2016). Okul ortamında değerler eğitiminin öğrenci görüşlerine göre çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 17(2), 113-131, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1487604>
<https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/251876/>

- Ata, B. (2002). *Müzelerde ve tarihi mekânlarda tarih öğretimi: Tarih öğretmenlerinin müze eğitimine ilişkin görüşleri*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi
- Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: study design and implementation for novice researchers. *The Qualitative Report*, 13(4), 544-559. <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2008.1573>
<https://nsuworks.nova.edu/tqr/vol13/iss4/2/>
- Beldağ, A., ve Yaylacı, A. (2015). Karar verme sürecinde okul yöneticileri ve değerler. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11 (1), 165-176, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/mersinefd/issue/17396/181874>
- Bennett, S.J., Maton, K.A., & Kervin, L.K. (2008). The 'digital natives' debate: a critical review of the evidence. *British Journal of Educational Technology*, 39(5), 775-786.
- Cohen, L., Manion, L., & Morrison, K. (2018). *Research methods in education (8th ed.)*. London: Routledge. <https://doi.org/10.4324/9781315456539>
<https://scirp.org/reference/referencespapers.aspx?referenceid=3026028>
- Çalışkan, H., & Sağlam, H.İ. (2012). Hoşgörü eğilim ölçeğinin geliştirilmesi ve ilköğretim öğrencilerinin hoşgörü eğilimlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, [Ek Özel Sayı]*, 12(2), 1431-1446, <https://app.trdizin.gov.tr//makale/TWpRNU1EY3INZz09>
<https://hdl.handle.net/20.500.12619/73254>
- Çengelci, T., Hancı, B., ve Karaduman, H. (2013). Okul ortamında değerler eğitimi konusunda öğretmen ve öğrenci görüşleri. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11 (25), 33-56, Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29175/312420>
- Demircioğlu, İ.H., ve Tokdemir, M.A. (2008). Değerlerin oluşturulma sürecinde tarih eğitimi: amaç, işlev ve içerik. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 6 (15), 69-88. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ded/issue/29185/312508>
- Deveci, H. ve Selanik Ay, T. (2009). İlköğretim öğrencilerinin günlüklerine göre günlük yaşamda değerler. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2(6), 167-181.
- Deveci, H. ve Dal, S. (2008). Primary school teachers' opinions on the efficacy of social studies program in value gain. *Humanity & Social Science Journal*, 3(1), 1-11.
- Dewey, J. (2008). *Okul ve toplum*. H.A. Başman. (Çev.), Pegem.
- Doğanay, A. (2006). Değerler eğitimi. C. Öztürk. (Ed.), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi* (s. 255-286.). PegemA.
- Halstead, J.M., & Pike, MA. (2006). *Citizenship and moral education values in action*. Oxon: Routledge.
- Hökelekli, H. (2006). Değerler odaklı eğitim. *Değerler Eğitimi Merkezi Bülteni*, 1, 50-55.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2017). *Ortaöğretim tarih dersi (9, 10 ve 11. sınıflar) öğretim programı (2017)*. Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Genel Müdürlüğü.
- Orman, S. (2020). *Değerler eğitimi bağlamında BİLSEM eğitim programlarına ilişkin öğrenci, öğretmen ve yönetici görüşleri*. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fırat Üniversitesi.

- Özel, H., Yılmaz, G., Beyaz, İ., Özer, S., ve Şenocak, E. (2009). İlköğretim okulları sınıf içi öğrenme ortamları üzerine bir araştırma. *İlköğretim Online*, 8 (2), 493-498. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/ilkonline/issue/8598/107031>
- Pattiz, A.E. (2004). The idea of history teaching: Using Collingwood's idea of history to promote critical thinking in the high school history classroom. *The History Teacher*, 37(2), 239-249. <https://doi.org/10.2307/1555655>
- Prencipe, A. (2001). *Children's reasoning about the teaching of values*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). University of Toronto. ProQuest Dissertations and Thesis, AAT MQ58877.
- Safran, M. (1997). Tarih öğretimi ve çağdaş müfredat teorileri. *XII. Türk Tarih Kongresi*, 3, 997-1003, Ankara. <https://www.ttk.gov.tr/kongreler/xii-turk-tarih-kongresi-12-16-eylul-1994-ankara-iii-cilt/>
- Samancı, O. (2009). İlköğretim öğrencilerinin sosyal ilişkilerinde önem verdikleri değer ve beklentiler. *III. Sosyal Bilimler Eğitimi Kongresi 18-20 Haziran 2007 Adana*, (s. 287-291).
- Smith, M. (2003). *Research Methods in accounting*. London: Thousand Oaks. Sage Publications
- Stradling, R. (2003). *Tarih öğretiminde çok yönlülük: öğretmenler için kılavuz*. Tarih Vakfı.
- Tay, B., Durmaz, F.Z., ve Şanal, M. (2013) Sosyal bilgiler dersi kapsamında öğrencilerin değer ve değerler eğitime ilişkin görüşleri. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 33 (1), 67 – 93, <https://search.trdizin.gov.tr/tr/yayin/detay/142393/>
- Tepecik, B. (2008). *Sosyal bilgiler dersinde sorumluluk değerinin kazandırılmasına ilişkin öğretmen görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Thornberg, R. (2008). Values education as the daily fostering of school rules. *Research in Education*, 80 (1), 52-62. <https://doi.org/10.7227/RIE>.
- Tokdemir, M.A. (2007). *Tarih öğretmenlerinin değerler ve değer eğitimi hakkındaki görüşleri*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Turan, S., ve Aktan, D. (2008). Okul hayatında var olan ve olması düşünülen sosyal değerler. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(2), 227-259.
- Ulusoy, K. (2007). *Lise tarih programında yer alan geleneksel ve demokratik değerlere yönelik öğrenci tutumlarının ve görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi.
- Ulusoy, K. ve Dilmaç, B. (2016). *Değerler eğitimi*. Pegem A.
- Yaşar, Ş., ve Çengelci, T. (2012). Sosyal bilgiler dersinde değerler eğitime ilişkin bir durum çalışması, *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*, 3(9), 1-23 https://www.ijoess.com/Makaleler/591816596_SYasar&TCengelci.pdf
- Yazıcı, K. (2006). Değerler eğitime genel bir bakış. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, 19, 499-522.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin.
- Yin, R. K. (2018). *Case study research and applications: design and methods (6th ed.)*. Thousand Oaks, CA: Sage.